

Aansluitend op het in *Natura* 2004/1 verschenen artikel over franjehoeden en donsvoetjes op houtspaanders in Peelo [BETTENBROEK, 2004] worden in een reeks van drie korte artikelen de plaatjes- en buikzwammen voorgesteld die in Rotterdam en omgeving op houtsnippers werden aangetroffen. Als eerste komen hier de al door Bettenbroek genoemde geslachten van plaatjeszwammen aan bod, alsmede de Leemhoeden. De volgende aflevering behandelt de overige plaatjeszwammen en het laatste artikel gaat over de buikzwammen.

Paddenstoelen en zwammen op houtspaanders (I)

BODEMVERONTREINIGING

Helaas heeft de introductie van de houtsnippermethode niet alleen een interessante biotoop voor houtafbrekende paddenstoelen en zwammen geschapen. Wanneer overwegend zachte houtsoorten als populier en wilg worden versnipperd, vindt een snellere omzetting van 'hapklare brokken' kernhout plaats dan bij natuurlijk verlopende houtafbraak van buiten naar binnen gebruikelijk is. Hierdoor treedt een zodanige verrijking op, dat uiteindelijk alleen nog stikstofminnende planten voor zullen komen.

Bij massale aanwezigheid van het mycelium van het Gewoon zwavelkopje (*Psilocybe fascicularis*), dat om hout af te breken PAK's (organohalogenen, chloorfenolen) produceert, wordt de bodem bovendien zodanig verontreinigd, dat een vier tot zes maal hogere AOX-waarde kan worden bereikt dan voor wettelijk verplichte bodemsanering staat aangegeven [VERHAGEN, 1996].

Waar mogelijk verdient het afleggen van dunne stammen en snoeihout op houtrillen dan ook de voorkeur. Op gestapelde takken en stammetjes zullen de schorspieters onder de zwammen en een groter aantal soorten van houtafbrekende paddenstoelen in natuurlijke successie verschijnen. Bovendien leveren houtrillen insectenrijke fourageer- en broed- of schuilplaatsen voor vogels en kleine zoogdieren op.

STROPHARIA'S, DONSVOETJES EN FRANJEHOEDEN

Naast het in het eerder aangehaalde artikel [BETTENBROEK, 2004] vermelde Gewone zwavelkopje en de Oranjerode stropharia komen in Rotterdam en omgeving de Valse

kopergroenzwam (*Psilocybe caerulea*) en elders in het land de Blauwplaatstropharia (*P. rugosoannulata*) en de Houtsnipperstropharia (*P. perzevalii*) op houtspaanders voor.

Verder werden naast het in dit artikel genoemde Gewoon donsvoetje en de drie beschreven franjehoeden ook het Winterdonsvoetje (*Tubaria hiemalis*) en de Spaanderfranjehoed (*Psathyrella marcescibilis*), de Kleine grasfranjehoed (*P. prona*), de Vroege franjehoed (*P. spadiceogrisea*) en de Sierlijke franjehoed (*P. corrugis*) waargenomen.

LEEMHOEDEN

Leemhoeden (*Agrocybe*) hebben tabaks- tot donkerbruine sporen, die de wittige tot bleekgele lamellen bruin kleuren. De algemeen op houtspaanders en kale grond voorkomende Vroege leemhoed (*Agrocybe praecox*) verschijnt in het voorjaar.

De gewelfde hoed is 3 tot 6 cm in doorsnee, mat, crèmeachtig oker tot bleek okerbruin en droogt wittig op. De slanke steel is roomkleurig, 4 tot 6 cm lang en voorzien van een goed ontwikkelde ring.

De zeldzame Fluweelleemhoed (*A. putaminum*) wordt voornamelijk in Noord- en Zuid-Holland in de herfst waargenomen [KEIZER, 1993]. De halfbolvormige tot gewelfde hoed is 2 tot 7 cm in diameter, fluwelig, mat, crème of helder geelbruin tot okerbruin. De slanke steel is vezelig, bleekbruin tot bleekgeel met donkerbruine basis, 2 tot 8 cm lang en heeft geen ring.

De in nazomer en najaar vrij algemeen voorkomende Grasleemhoed (*A. pediades*) groeit niet alleen op houtsnippers, maar ook op kale grond en in berm- en graslanden. De halfbolvormige tot gewelfde hoed is 2 tot 4 cm in doorsnee, kleverig, droog fluwelig mat, licht- of okergeel tot

Boven: Geaderde leemhoed, vijf jaar geleden voor het eerst gevonden in een Rotterdams park.

oranje- of bruingeel met een scherpe, jong met witte vlokjes behangen rand. De slanke tot stevige steel is wit bepoederd, bleek- tot oranjegeel, 3 tot 7 cm lang en heeft geen ring. Elders in Nederland wordt de vrij zeldzame tot zeldzame Knolletjesleemhoed (*A. arvalis*) op houtsnippers en strooisel aangetroffen.

Oktober 1999 vond ik op broeiende houtsnipperhopen in park Zestienhoven te Rotterdam massaal een tot dan onbekende leemhoed [KEIZER, 2001], die wat betreft uiterlijke en microscopische kenmerken het midden hield tussen de op hetzelfde substraat groeiende Vroege leemhoed en Fluweelleemhoed en de Populier- of Zuidelijke leemhoed (*A. cylindracea*), die in Poortugaal en Hoogvliet op knotpopulieren voor-

Onder: Grasleemhoed
ALLE FOTO'S BIJ DIT ARTIKEL: GERRIT KEIZER

Inzet:
Vroege leemhoed
Onder:
Fluweelleemhoed

De slanke steel is poederig of vezelig, roomkleurig tot crèmegeel of geligbruin, 5 tot 12 cm lang, heeft een afstaande of afhangende ring en een wat verdikte, witviltige basis.

Gerrit Keizer is paddestoelenspecialist en landelijk lid van de KNNV.

Literatuur

- komt [KEIZER, 1996/2004]. Deze sierlijke, inmiddels Geaderde leemhoed genoemde plaatjeszwam heeft zich sindsdien binnen Rotterdam en over Zuid- en Noord-Holland uitgebreid en is recent ook in de omgeving van Nijmegen en in de Kop van Overijssel opgedoken [DAM, 2003]. De halfbolvormige of gewelfde tot afgevlakte hoed van de Geaderde leemhoed (*A. rivulosa*) is 4 tot 10 cm in diameter, fluwelig mat en radiaal gerimpeld of geribbeld tot geaderd.
- BETTENBROEK, E. (2004). Franjehoeden en donsvoetjes op houtspaanders. *Natura* 101 (1): 17.
- DAM, N. (2003). De trek naar het oosten. *Coolia* 46 (1): 35-36.
- KEIZER, G.J. (1993). *Agrocybe putaminum*. *Coolia* 36 (1): 29.
- KEIZER, G.J. (1996/2004). *Geïllustreerde paddestoelenencyclopedie*. Rebo, Lisse.
- KEIZER, G.J. (2001). *De Interactieve paddestoelengids* (cd-rom). ETI/Kosmos/Natuur & Techniek, Amsterdam.
- VERHAGEN, F.J.M. (1996). De natuurlijke productie van organohalogenen door basidiomyceten. *Coolia* 39 (4): 220-228.